

WITH FUNDING FROM
AUSTRIAN
DEVELOPMENT
COOPERATION

DOKUMENT ORIENTUES PËRFSHIRJA DHE MOSDISKRIMINIMI I PERSONAVE ME AFTËSI TË KUFIZUARA PËRMES ARSIMIT

Version në gjuhë të thjeshtuar (easy-read)

Botim i Fondacionit Shqiptar për të Drejtat e Personave me Aftësi të Kufizuara

RR. "Bogdani" , Nr1, Tiranë

Tel/Fax:+3554269426

www.info@adrf.al

E-mail: info@adrf.al

Disa nga figurat e këtij materiali janë prodhuar nga "Inspired Services Publishing Ltd"

Ky material është prodhuar në kuadër të Projektit "Shtirirja e Shërbimeve të Ndihmës Ligjore Falas për Gratë dhe Burrat në Shqipëri", që zbatohet nga UNDP në bashkëpunim me Ministrinë e Drejtësisë me mbështetjen financiare të Agjencisë Austriake për Zhvillim.

Opinionet e shprehura në këtë material nuk reflektojnë domosdoshmërisht pikëpamjet e UNDP, Agjencisë Austriake për Zhvillim dhe as të partnerëve kombëtarë.

ÇFARË KA NË KËTË GUIDË?

1	Hyrje	4
2	Të dhëna për sistemin arsimor në Shqipëri.....	5
3	Legjislacioni për arsimimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara.....	9
4	Konkluzione.....	10
5	Rekomandime	11

1

HYRJE

Sistemi arsimor duhet të jetë i aksesueshëm për të gjithë nxënësit me dhe pa aftësi të kufizuara.

Neni 24 i KDPAK ndalon përjashtimin e personave me aftësi të kufizuara nga sistemi i arsimit të përgjithshëm.

Neni 24 i KDPAK kërkon që shtetet të marrin masat e duhura për të punësuar personel të aftë për të punuar në mjediset e arsimit gjithëpërfshirës.

Shtetet duhet të sigurojnë që personeli mësimor të trajnohet për arsimin gjithëpërfshirës.

Barrierat në qëndrime, mjedis, gjuhësore, komunikuese, financiare, ligjore dhe të tjera të arsimit duhet të identifikohen dhe të eliminohen për të siguruar akses të barabartë.

2

TË DHËNA PËR SISTEMIN ARSIMOR NË SHQIPËRI

Në Shqipëri, ka shkolla gjithëpërfshirëse ku mësojnë bashkë fëmijë me dhe pa aftësi të kufizuara.

Në Shqipëri ka edhe shkolla speciale ku mësojnë vetëm fëmijë me aftësi të kufizuara.

Në Shqipëri është edhe një Institut për fëmijët që kanë humbur shikimin.

Në Shqipëri ka edhe një Institut për fëmijët që kanë humbur të folur dhe dëgjimin.

SHKOLLA IME = SHKOLLA JOTE

FUSHATA PËR KRUJIMIN E MJEDISEVE
GJITHËPËRFSHIRËSE NË SHKOLLA

Fëmijët me aftësi të kufizuara janë të përfshirë më shumë në shkollat e zakonshme.

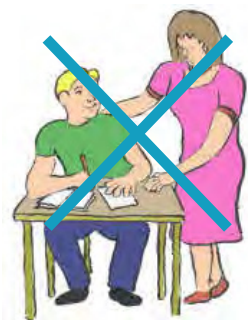
Në vitin 2014 , 75% e fëmijëve me aftësi të kufizuara ishin në shkollat e zakonshme.

Në vitin 2019, 90% e fëmijëve me aftësi të kufizuara ishin në shkollat e zakonshme dhe 10% ishin në shkollat special.

Në vitin 2019-2020 u punësuan në sistemin e arsimit parauniversitar publik dhe privat rreth 1236 mësues ndihmës.

Numri i mësuesve ndihmës është rritur në 2019 krahasur me vitin 2018.

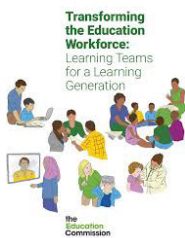
Por ka ende shumë fëmijë që ndjekin shkollën dhe që nuk kanë mësues ndihmës.

Gjatë periudhës së mbylljes së institucioneve arsimore për shkak të situatës së COVID 19 dhe zhvillimit të mësimin në kushte shtëpie, rreth 1000 mësues ndihmës të shkollave publike, kanë raportuar çdo javë për punën e bërë me fëmijët me aftësi të kufizuar.

Rreth 453 nxënës me aftësi të kufizuar kanë përfituar mbështetjen dhe këshillimin online të shërbimit psiko-social të shkollës.

Janë ngritur rrjetet profesionale të mësuesve ndihmës.

Vetëm gjysma e fëmijëve me aftësi të kufizuara në moshë shkollore, që marrin pagesë për shkak të aftësisë së kufizuar janë pjesë e sistemit arsimor.

Shumë prej tyre nuk marrin arsim cilësor dhe të përshtatur për nevojat e tyre individuale.

Aksesueshmëria në shkolla vazhdon të mbetet problematike.

Mjetet didaktike të përshtatura mungojnë për fëmijët me aftësi të kufizuara, për fëmijët me aftësi të kufizuara fizike, shqisore dhe mendore.

3

LEGJISLACIONI NË FUSHËN E PUNËSIMIT PËR PERSONAT ME AFTËSI TË KUFIZUARA

Legjislacioni për arsimimin e fëmijëve me aftësi të kufizuara

Ligji Nr. 69/2012 “Për sistemin arsimor parauniversitar në Republikën e Shqipërisë”, ka parashikime për nxënësit me aftësi të kufizuar.

Neni 6 garanton kujdes të veçantë për nxënësit e familjeve në nevojë, nxënësit me aftësi të kufizuara dhe atyre që kanë vështirësi në të mësuar.

Neni 19 vëren se nxënësit me aftësi të kufizuar kanë të drejtë për kujdes të veçantë.

Nenet 63 der në 65 parashikojnë arsimin për fëmijët me aftësi të kufizuara, duke theksuar domosdoshmërinë e arsimit gjithëpërfshirës në kopshte dhe shkolla.

Ligji parashikon mësues ndhmës për fëmijët me aftësi të kufizuara

Ligji parashikon dhe shërbime rehabilitimi.

Ligji lejon që prindërit mund të heqin një fëmijë me aftësi të kufizuara nga shkolla e zakonshme nëse mendojnë se fëmija nuk po përfiton nga arsimimi dhe ta cojnë atë në shkolla speciale.

Ligji parashikon aksesueshmërinë.

.....

Vendim Nr. 682, datë 29.7.2015 përcakton që transporti i disa nxënësve është falas, ata që gëzojnë statusin ligjor të invalidit, që nuk shikojnë, që nuk dëgjojnë, invalidit paraplegjik dhe invalidit tetraplegjik.

Nuk ka parashikim për nxënësit me aftësi të kufizuara mendore.

Në vendim nuk ka parashikim për sigurimin e aksesueshmërisë në transport dhe sigurimin e asistencës së nevojshme.

Vendimi Nr. 107, datë 10.2.2010, parashikon kompensimin e çmimit për tekstet shkollore për nxënësit me aftësi të kufizuara.

.....

Udhëzimi i përbashkët, nr.18, datë 1.7.2020, për procedurat e përdorimit të fondeve të buxhetit të shtetit për botimin, shtypjen, shpërndarjen dhe shitjen e teksteve të arsimit parauniversitar, në kreun II, “Përzgjedhja dhe porositja e teksteve shkollore”, pika 4 parashikon për nxënësit që gëzojnë statusin e “të verbrit”, të cilët mësojnë në klasat I deri IX, pajisen me tekste shkollore specifike për këtë kategori të transkriptuara në shkrimin brail, të regjistruara në audio ose shkrim të zmadhuar.

.....

Udhëzimi Nr. 26, datë 25.11.2019 përcakton se një mësues ndihmës duhet të punojë me 2 deri 3 nxënës me aftësi të kufizuara brenda të njëjtës institucion arsimor.

.....

Urdhri Nr. 31, datë 28.01.2020 rregullon komisionet e vlerësimit.

.....

Dispozitat Normative 2019 përmbajnë një kapitull me parashikime për nxënësit me aftësi të kufizuara.

4

KONKLUSIONE

Cilësia e arsimit të fëmijëve me aftësi të kufizuara mbetet sfidë.

Problematik mbetet zbatimi i plotë i kuadrit ligjor.

Rritja e numrit të mësuesve mbështetës nuk është e mjaftueshme

Krijimi i shkollave gjithëpërfshirëse është ende sfidë pasi akoma mungon aksesueshmëria dhe ka ende diskriminim.

Kuadri ligjor për arsimin në Shqipëri është ende jo në përputhje me KDKPAK.

Megjithëse në ligj, preferohet arsimi i zakonshëm dhe transformimi i shkollave speciale në qendra burimore, shumë prindër mund të zgjedhin arsimin special.

Ende nuk janë marrë hapa për kthimin e shkollave special në qendra burimore.

5

REKOMANDIME

Heqja e neneve të ligjit që lejojnë arsimin special.

ARSIM GJITHËPËRFSHIRËS

Kthimi i shkollave speciale në qendra burimore.

QENDËR BURIMORE

Përfshirja e konceptit të aksesueshmërisë në legjislacionin e arsimit.

Përfshirja e konceptit të përshtatjes së arsyeshme.

Easy read

Large print

BSL

Braille

Email or SMS text

Other communication support

Përfshirja e qasjes së individualizuar ndaj nxënësve/studentëve me aftësi të kufizuara, duke specifikuar nevojat e vajzave me AK.

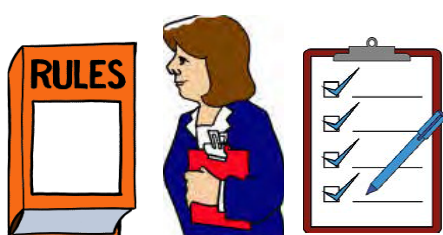
Përmirësimi i ligjit për arsimin e lartë në drejtim të përfshirjes së studentëve me aftësi të kufizuara dhe aksesueshmërisë në mjedise, komunikim dhe në programe.

Rritja e kapaciteteve të mësuesve mbështetës si edhe mësuesve të tjerë lëndorë, përmes parashikimeve të përforcuara për trajnimet e tyre në kuadrin ligjor.

Sigurimi i bazës materiale të aksesueshme për studentët me aftësi të kufizuara si një detyrim më i drejtëpërdrejtë.

Përcaktimi i treguesve të qartë sa i përket kontrollit të cilësisë së arsimit të ofruar për fëmijët me aftësi të kufizuara.

